

ENBERGS I SÖRVIKSUDDEN

Arnold Lagerfjärd, text och foto. Boden 2011-11-14.

Åbon LARS Petter Larsson Enberg f 1830-10-09, kallad Forsträsk-Läbb, bodde med sin hustru Anna Maria Nilsson f 1831-02-27 i Sörviksudden vid Forsträsket norr om Harads. De fick tio barn, däribland min mormor Brita Margareta f 1863-09-16 och Nils PETTER f 1856-09-24, kallad Forsträsk-Pet. Petter gifte sig 1889 med Anna JUSTINA Eriksdotter f 1862-10-01. Justina hade varit gift med Jakob Brandt. Petter angavs vara nybyggare.

Barn i det nya äktenskapet var JENNY Helena f 1889-06-09, Erik Albert f 1891-11-12, Beda Sofia f 1897-05-05, LEONARD Valdemar f 1900-11-10, EMIL

Leander f 1906-05-11 och Yngve f 1910-07-09.

Leonard omkom omkring 1940 i ett nipras vid älven. Emil har jag träffat när han bodde i Harads nära nuvarande skolan. Min far har berättat att Jenny gifte sig med en Hallberg söderifrån.

I detta hus har Lars Petter Larsson-Enberg med hustru Anna-Maria bott. Foto 22/7 1957

I Forsträsk talade man bara ”bondska”. Petter pratade för fullt med den blivande svärsonen, som bara gapade och ingenting förstod. Till slut brast det för gubben som utbrast: ”Känn do åt schwänschk, din teosan jäväl?” (Kan du inte svenska din tusans jävel?).

En gång var Lars med sonen Petter och högg timmer i skogen. Med sig hade de en ryggsäck (eller möjligen en kont). Lars förmanade sonen att se upp så han inte fällde träd på säcken. Så hördes Lasse fråga lite anklagande: ”Bosch full furo no, Pete?” (Var föll furan nu; Petter?) ”Ja, att helvete at steotn, Läbbe!” (Ja, åt helvete åt stuten, Lasse!)

I det bondmål jag lärt mig finns ett speciellt dubbelljud med vokaler. Jag tar exemplet Läbb. Här ovan är bokstaven ä enkel. Men om man säger ”hånn

Lääbb” så är den dubbel men med en liten glidning mellan så de hänger ihop. Eftersom jag då måste skriva vokalen dubbel så måste jag i stället stryka under lång vokal. Min mor Stens har berättat att hennes mor ”Forstråk-Brita” kunde säga: ”Jö jer so illhövvra”. Det betydde att hon var lite frusen och huttrande, kanske också mådde illa.

Sörviksudden ligger åt sydändan av Forsträsket och Styfs snett över på andra

sidan sjön. Flickorna hos Styfs lekte som barn och senare som ungdomar med kusinerna hos Petter och Justina, t ex Leonard och Emil. Vid mera vuxen ålder kom moster Justina en dag och frågade Stens: ”Sko do hå´n?” (ska du ha honom). Stens skakade på huvudet och gick (skrivaren tolkar detta som att kanske Emil hade tänkt sig någon förbindelse).

Emil Enbergs bostad i Sörviksudden. Fotot taget 22/7 1957.

En gång small ett skott åt Styfs till. Då hojta Enbergspojkarna: ”Tjio-Stöiv, tjio-Stöiv, håll at äschole so do åt skåda stjinne!” (Tjuv-Styf, tjuv-Styf, håll åt baken så du inte skadar skinnet!) Nu råkade Johannes Styf och Brita vara i närheten och hörde allt. Här påpekar Stens, att hennes far aldrig skulle ha gjort något skurkaktigt, han var mycket noga med att allt skulle vara rätt. Stens lägger till, att Enbergspojkarna brukade vara förargliga.

Maja Wahlberg var förskräckligt noga, hon sa aldrig nånting grovt. Nu var det väl så att hon sagt om någon mat, att det åt hon inte. Moster Justinas kommentar: ”Ja, ho hä ållti hii i finnt rövhöl!” (hon har alltid haft ett fint rövhål).

Nog är vår vanliga svenska blek mot alla mustiga kommentarer på bondmål!

I unga år var Stens en gång på marknaden i Edefors. Hon skulle följa tillbaka med morbror Petter. Man hade gett Petter Wahlberg ett utförnamn (eotförnamn): Figge. På marknaden blev Figge bjuden på sprit och blev ganska full. Han satt på ett ”säte”, en bänk utan ryggstöd, i deras stånd. Han vicka baklänges, slog huvet i en sten och svimma väl. På återvägen gick Petter och prata om detta och

sa: "He var tjenlit åt'n Figge o at na "gämäl-Mägg" (hans fru Maria). – Stigen gick mot övre änden av Forsträsket, där de hade båten, och mycket över "tiljer", för det var mycket myr. De rodde till Styfs-sidan, där Petter ville plocka "vedamasken" (trämask) för han skulle ro tvärs över sjön till abborrhundet och meta.

Första året vi bodde i Forsträsk, 1929, berättar min far Rodrik, blev det en stor stormfällning med en tromb e. d. Den for över mot Mårdudden efter att ha börjat troligen i Bjässand. En så där 200 meter bred gata genom skogen nära Forsträskgårdarna. Höet i ladorna trycktes ut genom springorna så det såg ut som taggar. Korna hade kastats omkull och kom hem leriga. Vi hos Styfs på östra sidan av sjön hörde ett väldigt dån. Det syntes på träden att de vridits runt.

Vid den här tiden blev jag skadad: Hade just fällt ett träd, som föll över en rot. Jag stod med yxan, roten flög upp och slog yxan i mitt ben. Jag var inte sjukskrivnen en enda dag, men såret ville inte hela. Man tjänade mycket pengar efter den tidens förhållanden. Jag tjänade alltid bra, nästan som två; 11 – 12 kronor om dan.

Fågelflake. Teckning av komminister Berlin. Ur "Norrlands Jakt och fiske" av Sven Ekman, 1910.

Det fanns rester av flakar kring Forsträskberget. Flakar fanns också kring kostigarna i Bovallen. Flaket låg på marken i ena änden, och den andra hölls uppe med stickor. Med bär eller annat lockades skogsfågel eller hare in under flaket. När de berörde stickorna föll flaket och klämde fast djuret. Som barn gjorde vi såna, samt snaror. Vi fick nån hare, berättar min far Rodrik.

Notis i tidningen Faluposten 1888-05-26

Bidrag från Rune Isaksson, Vallentuna.

Klusåberget, som ligger wid byn af samma namn på södra sidan om Luleåelf snedt emot Edefors nya kyrka, är den första och bekwämaste punkt wid Luleåelfwen, hwarifrån midnattssolen kan ses. En bekwäm väg till bergets topp skall i sommar rödjas. Man lär kunna göra wandringen från Klusågårdarne till toppen på ½ timme, meddelar den kända signaturen "S-s" i Svenska turistföreningens årsskrift.